

Halvårsartikel 2018

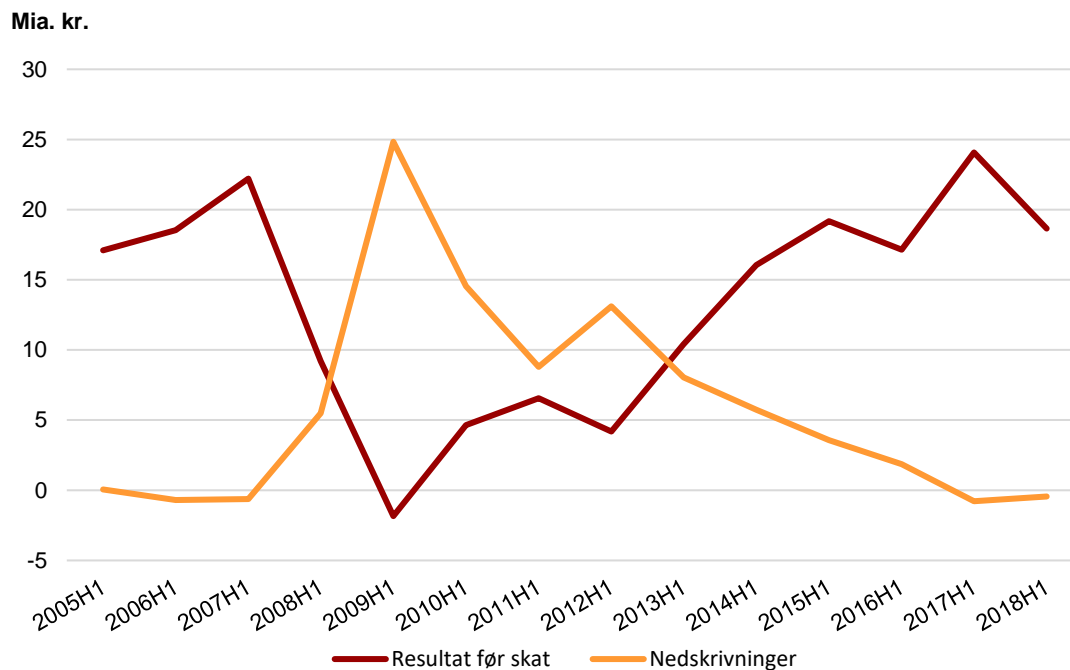
Indholdsfortegnelse

1. Sammenfatning.....	1
2. Udfordringer ved lavrentemiljø.....	2
3. Risikotagning i vækstområder	4
4. God skik	6
5. Tørken i 2018 og dens påvirkning af de danske pengeinstitutter	9
6. Bilag	12

1. Sammenfatning

De danske pengeinstitutter var i første halvår af 2018 fortsat påvirket af positive konjunkturer og genererede store overskud på sektorniveau. Resultaterne var dog lavere end i første halvår 2017. Overordnet har danske pengeinstitutters regnskaber siden finanskrisen været i positiv udvikling med store overskud som følge de senere år, jf. figur 1.

Figur 1: Fortsat store overskud første halvår 2018

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

De danske pengeinstitutters resultater var negativt påvirket af lavrentemiljøet, der satte kerneforretningen under pres. Det er blevet vanskeligere for institutterne at tjene penge på ind- og udlånsvirksomhed, og nettorenteindtægterne faldt første halvår 2018.

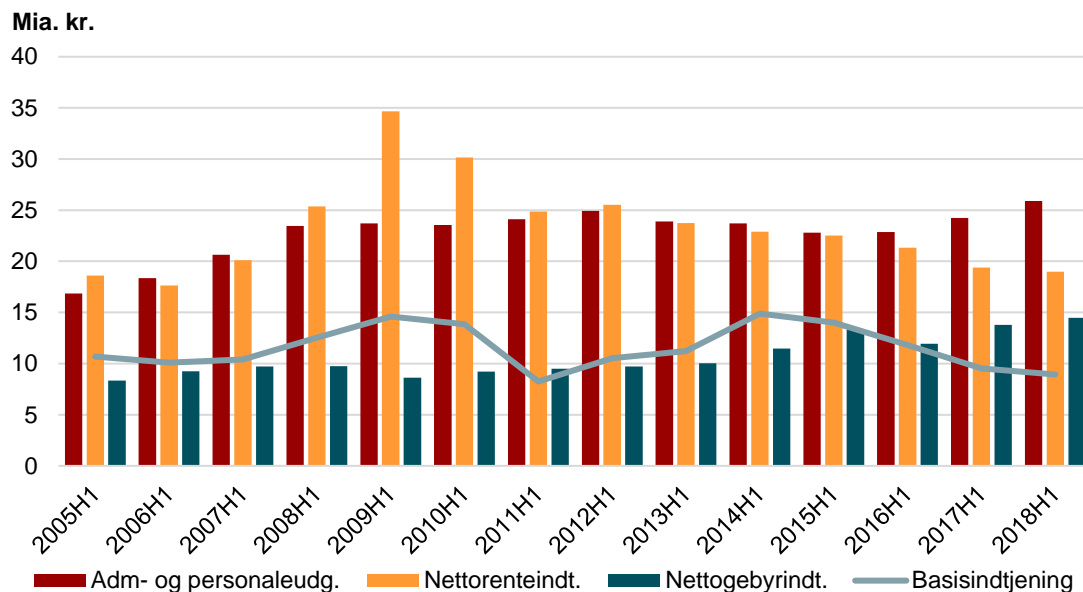
Nedskrivninger var stadigvæk på et historisk lavt niveau, jf. figur 1, men der må forventes højere nedskrivninger for året på landbrugseksporeringer grundet tørken i sommeren 2018. Det kan dog ikke aflæses på halvårstallene. Kursreguleringer bidrog positivt til indtjeningen, om end i mindre grad end i samme periode 2017.

2. Udfordringer ved lavrentemiljø

Pengeinstitutternes resultat faldt i første halvår 2018 i forhold til samme periode året før. Dette skal ses i lyset af, at første halvår 2017 var påvirket positivt af ekstraordinært høje kursreguleringer og nettotilbageførsel af nedskrivninger.

Op til finanskrisen sås stigende indtjening i de danske pengeinstitutter som følge af en meget høj vækst i kreditgivningen og deraf høj renteindtjening. Renteindtægterne i de danske pengeinstitutter er faldet siden da. I første halvår 2018 faldt nettorenteindtægterne i forhold til første halvår 2017, jf. figur 2. Renteniveauet var fortsat meget lavt og kreditvæksten på sektorniveau ganske beskeden.

Figur 2: Lavere indtjening på kerneforretningen

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

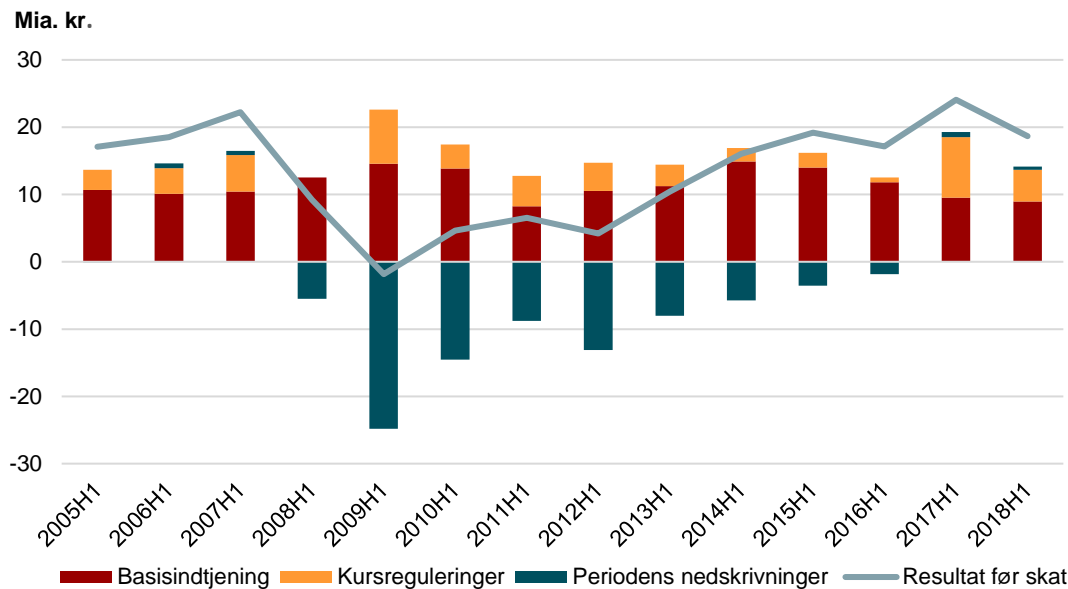
Basisindtjeningen er faldet støt siden første halvår 2014, se boks 1. Pengeinstitutterne har på sektorniveau ikke fuldt ud været i stand til at kompensere de faldende renteindtægter med gebyrindtægter, jf. figur 2. Dertil kommer, at personaleudgifterne er steget. De meget lave renter påvirker desuden i højere grad de mindre institutter, fordi en stor del af deres forretning består af indlån og udlån. De større institutter har en bredere forretningsmodel med flere forretningsområder og dermed flere kilder til f.eks. gebyrindtjening.

Boks 1: Basisindtjening

Basisindtjeningen udgøres af institutternes nettoindtægter før kursreguleringer, nedskrivninger på udlån og indtjening i dattervirksomheder. Basisindtjeningen er et mål for, om institutterne er i stand til at tjene penge på deres kerneforretninger; ind- og udlån (nettorenteindtægter) og tilhørende forretninger (gebyrer) til husholdninger og virksomheder fratrukket administrations- og personaleomkostninger mv.

Pengeinstitutterne har i de senere år haft netto tilbageførsel af nedskrivninger i lighed med årene op til finanskrisen. Kursgevinster på værdipapirbeholdninger og udstedelser mv. har også påvirket indtjeningen mærkbart, især i 2017 og 2018, jf. figur 3.

Figur 3: Høj indtjening i danske pengeinstitutter

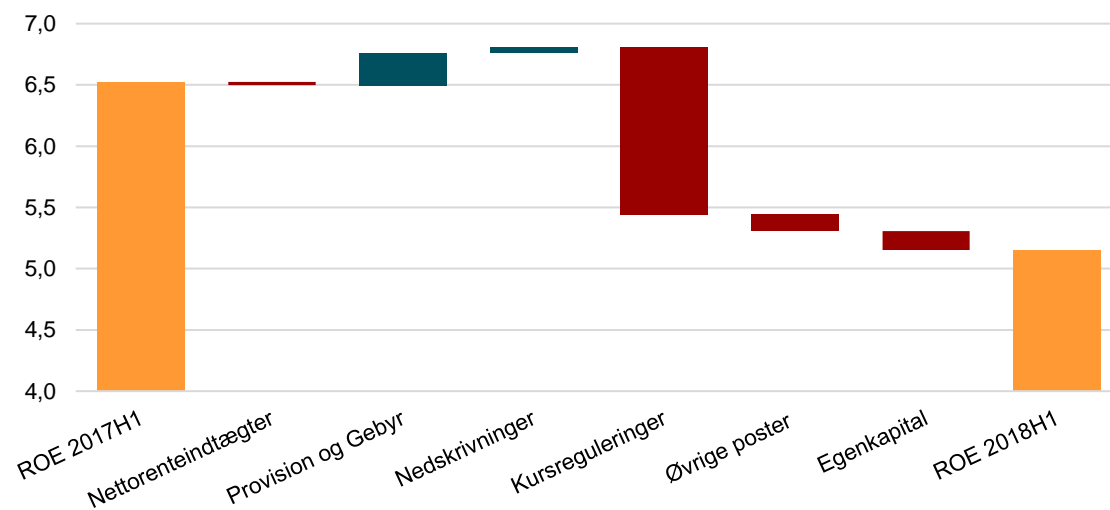

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet

Egenkapitalforrentningen efter skat faldt i første halvår 2018. Nettorenteindtægter bidrog til dette fald, jf. figur 4. Det samme gjaldt personaleudgifter, mens nedskrivninger og provisions- og gebyrindtægter bidrog svagt positivt. Kursreguleringer var den post, der bidrog mest til faldet i egenkapitalforrentningen.

Figur 4: Egenkapitalforrentning påvirket af kursreguleringer

Egenkapitalens forrentning i pct.

Note: Figuren viser faktorer der påvirkede egenkapitalens forrentning (ROE) efter skat fra første halvår 2017 til første halvår 2018. Øvrige poster er andre driftsindtægter, resultat af kapitalandele i associerede og tilknyttede virksomheder, resultat af aktiviteter under afvikling, af- og nedskrivninger på immaterielle og materielle aktiver samt skat.

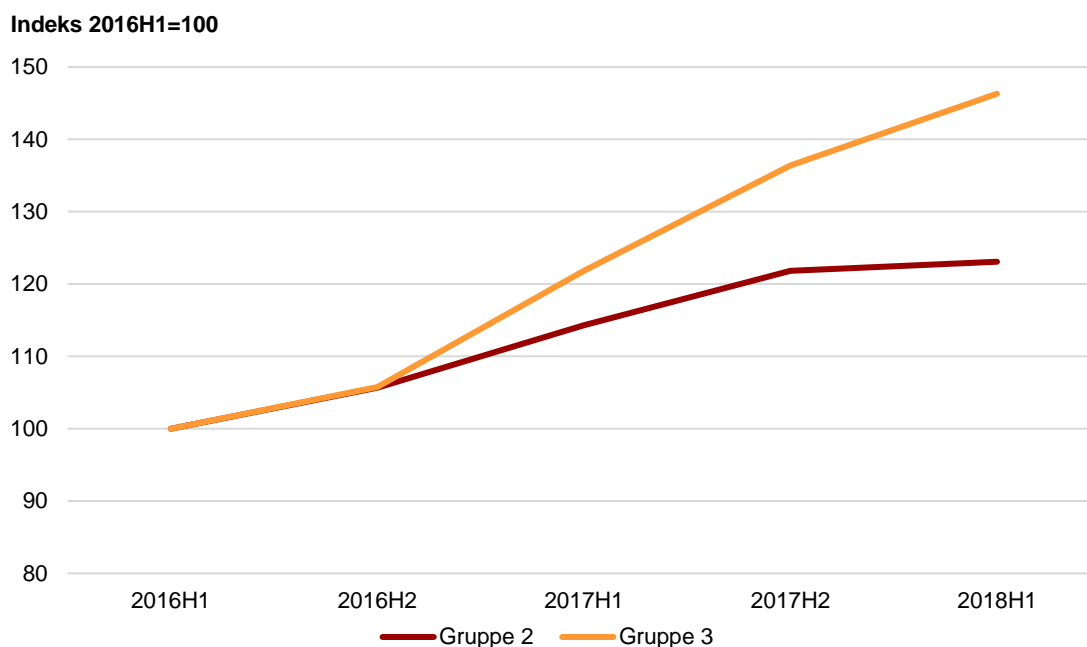
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

3. Risikotagning i vækstområder

Pengeinstitutterne kan kompensere for faldende renteindtægter på flere måder, f.eks. ved at tage mere risiko på bøgerne. Finanstilsynet har observeret, at nogle institutter er vokset markant udenfor deres hjemmeområde. Nogle institutter, især små og mellemstore, har øget deres tilstedeværelse i og omkring de større byer.

I boks 2 ses eksempler på nogle af de undersøgelser, som Finanstilsynet har gennemført i 2018. I undersøgelserne har Finanstilsynet haft fokus på at sikre, at institutterne har et klart billede af egne risici, og at institutterne ikke påtager sig unødigt store risici på for svagt et vidensgrundlag og udenfor deres hjemmeområde. Størstedelen af de danske pengeinstitutter havde i første halvår 2018 en positiv udlånsvækst. En stor del af denne forekom i vækstområderne, og nogle institutter havde stor vækst langt fra deres hjemmeområde, jf. figur 5.

Figur 5: Udvikling i udlån viser fortsat stor appetit på vækst i de mellemstore institutter

Note: 2016H1: Indeks=100. I figuren indgår udlånsvækst for gruppe 2- og gruppe 3-institutter i vækstområderne. Der er korrigeret for institutter, der migrerer mellem grupper. Der er korrigeret for fusioner.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet

Undersøgelserne beskrevet i boks 2 giver et billede af, at en række institutter udvidede deres långivning. I visse tilfælde skete det uden tilstrækkelig viden om de risici, det medfører at udvide kreditgivningen udenfor hjemmeområdet. Finanstilsynet konstaterede desuden mangelfuld rapportering og dårlig intern viden om afvigelser fra institutternes interne kreditpolitik. Derved har nogle institutter påtaget sig stor risiko på kort tid.

Boks 2: Finanstilsynets undersøgelser

Undersøgelse af boliglån i vækstområder hos store institutter

Undersøgelsens formål var at belyse fire pengeinstitutter og to filialer af udenlandske pengeinstitutters lån omfattet af *Vejledning om forsigtighed i kreditvurderingen ved belåning af boliger i vækstområder mv.* Undersøgelsen inddrog kreditinspektioner. Den viste, at en del institutter bevilgede lån med høj risiko, og at en del af institutternes kunders økonomi ikke var tilstrækkeligt robust. Nogle institutter havde desuden utilstrækkelige interne kontrolmekanismer.

Undersøgelse af boliglån i vækstområder hos mellemstore og mindre institutter

Undersøgelsens formål var at belyse 15 små og mellemstore institutters implementering og overholdelse af *Vejledning om forsigtighed i kreditvurderingen ved belåning af boliger i vækstområder mv.* Undersøgelsen afdækkede en række kvalitative spørgsmål, herunder implementering af vejledningen, intern kontrol og krav til rådighedsbeløb. Derudover indbefattede undersøgelsen en række kvantitative spørgsmål, herunder vedr. gældsfaktor, negativ formue og belåningsgrad. Finanstilsynet fandt i undersøgelsen, at en stor del af institutterne ikke levede op til kravene på området. I nogle institutter var vejledningen desuden implementeret utilstrækkeligt eller for sent.

Undersøgelse af andelsboliglångivning

Undersøgelsen belyste nye udlån til andelsboliger i seks pengeinstitutter. Undersøgelsen indbefattede kreditgennemgang og gennemgang af kreditpolitikker. Konklusionen var, at tilgangen til værdiansættelsen af andelsboliger skulle styrkes, og at der var stor risikoappetit på andelsboligområdet.

Overordnet viste de tre undersøgelser fortsatte tegn på øget risikotagning i visse udlånssegmenter og i nogle banker. Det gjaldt i særdeleshed boliglån i vækstområderne, se nedenfor. Finanstilsynet konstaterede især øget risikovillighed i de mellemstore institutter.

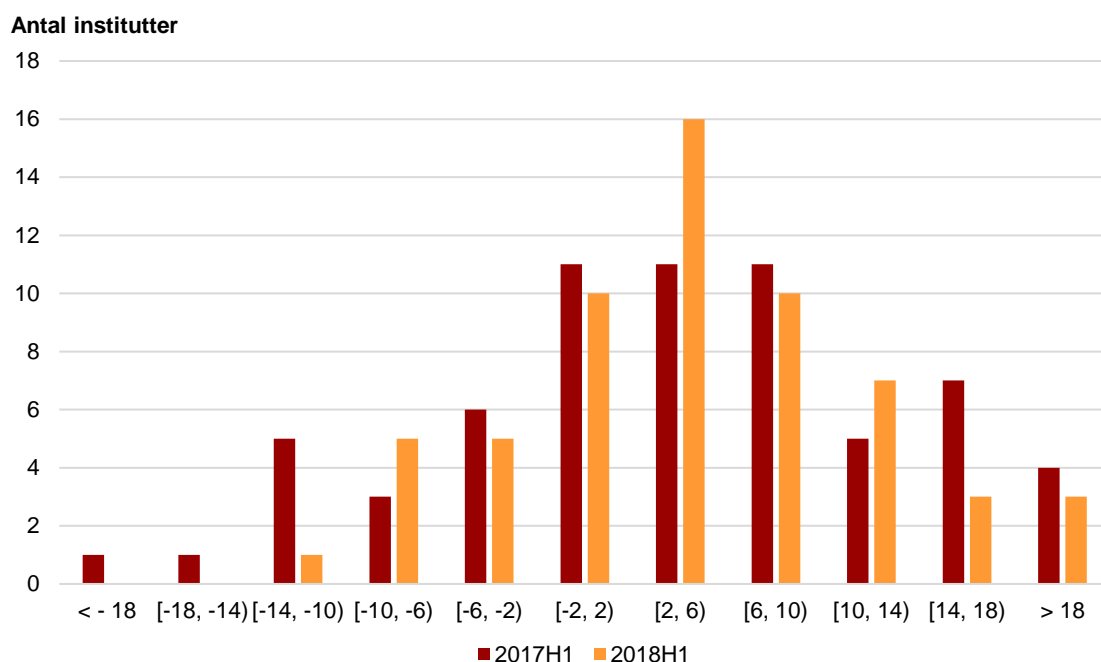
Vækstområder

Vækstområderne er områder, der har set store boligprisstigninger de senere år. *Vejledning om forsigtighed i kreditvurderingen ved belåning af boliger i vækstområder mv.* gælder i kommuner omfattet af vækstområdebetegnelsen.

Betegnelsen dækker København, Frederiksberg, Dragør, Tårnby, Albertslund, Ballerup, Brøndby, Gentofte, Gladsaxe, Glostrup, Herlev, Hvidovre, Høje-Taastrup, Ishøj, Lyngby-Taarbæk, Rødovre, Vallensbæk og Aarhus Kommuner.

De fleste pengeinstitutter oplevede positiv, omend moderat, udlånsvækst. Færre institutter havde en meget høj positiv eller negativ udlånsvækst i første halvår 2018 sammenlignet med samme periode sidste år. Derudover havde flere institutter end i 2017 positiv udlånsvækst. Denne udvikling kan ses som et tegn på optimisme hos flere af de danske pengeinstitutter. De rå tal viser en positiv udlånsvækst på 8,1 pct. Udlånstallene er imidlertid påvirket af koncerninterne aktiviteter i de større pengeinstitutter, hvoraf den væsentligste bevægelse er Danske Banks filialisering af sine finske aktiviteter.¹ På sektorniveau er udlånsvæksten derfor fortsat svagt vigende. Alene korrigeret for filialiseringen i Finland var der på sektorniveau en negativ udlånsvækst på 1,7 pct.

Figur 6 – Pengeinstitutternes udlånsvækst i ”vækstintervaller”

Note: Figuren angiver antallet af pengeinstitutter med en udlånsvækst i de enkelte intervaller.
Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

4. God skik

I oktober 2017 annoncerede erhvervsministeren rammerne for de nye retningslinjer for boliglån. Kreditinstitutterne blev pålagt som udgangspunkt ikke at yde boliglån til husstande med høj gæld, jf. de nye retningslinjer for god skik for boligkredit, der trådte i kraft den 1. januar 2018.

I henhold til de nye retningslinjer anses et lån som risikabelt, hvis låntageren har en gælds-faktor over 4 og en belåningsgrad over 60 pct. samt en af følgende låntyper:

- Lån med variabel rente med kortere rentebinding end 5 år med eller uden afdrag
- Lån med afdragsfrihed og variabel rente med en rentebindingsperiode på 5 år eller mere.

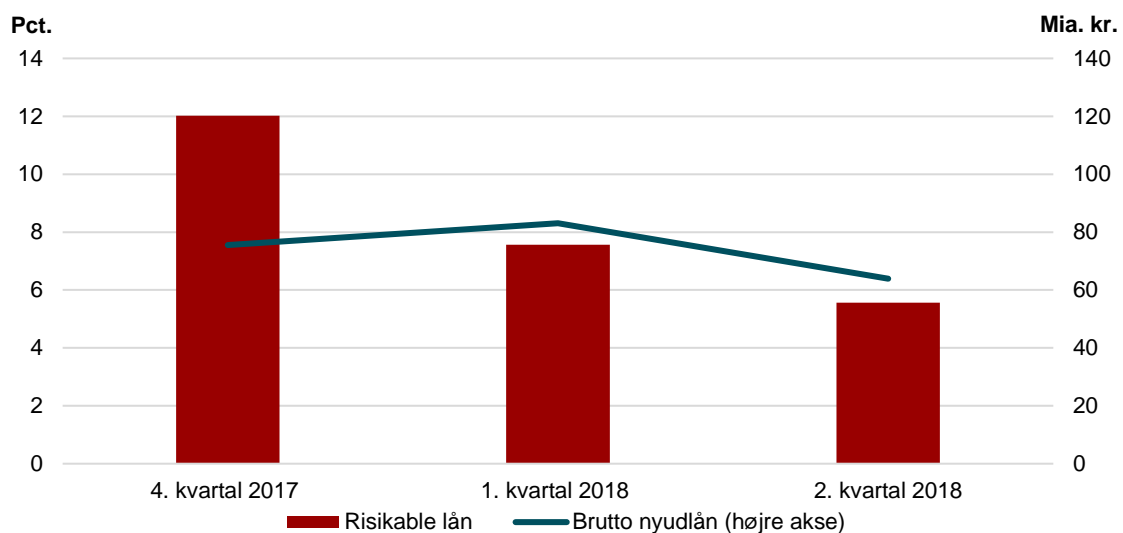
¹ Med filialiseringen flytter udlånet fra Danske Banks finske dattervirksomhed ind i moderbanken Danske Bank.

Formålet med de nye retningslinjer er at beskytte husstande med høj gæld, så de kan modstå rentestigninger uden at komme i økonomiske vanskeligheder. Samtidig med offentliggørelsen af de nye retningslinjer bad erhvervsministeren Finanstilsynet monitorere udviklingen i de risikable låntyper. Første indberetning var for referenceperioden fjerde kvartal 2017.

Andelen af risikable lån kan være positiv grundet muligheden for at fravige retningslinjerne under nærmere angivne undtagelser. Den kan dog også indikere, at retningslinjerne ikke er fuldt implementeret. Finanstilsynet observerede følgende ud fra indberetningerne:

- Andelen af risikable lån faldt efter ikrafttrædelsen af de nye retningslinjer med 5,6 pct. i andet kvartal 2018 mod 12 pct. i fjerde kvartal 2017, jf. figur 7.
- Andelen af risikable lån var fortsat højere i områderne tæt på København og Aarhus på trods af et fald i andelen af risikable lån på tværs af landsdelene, jf. figur 8.

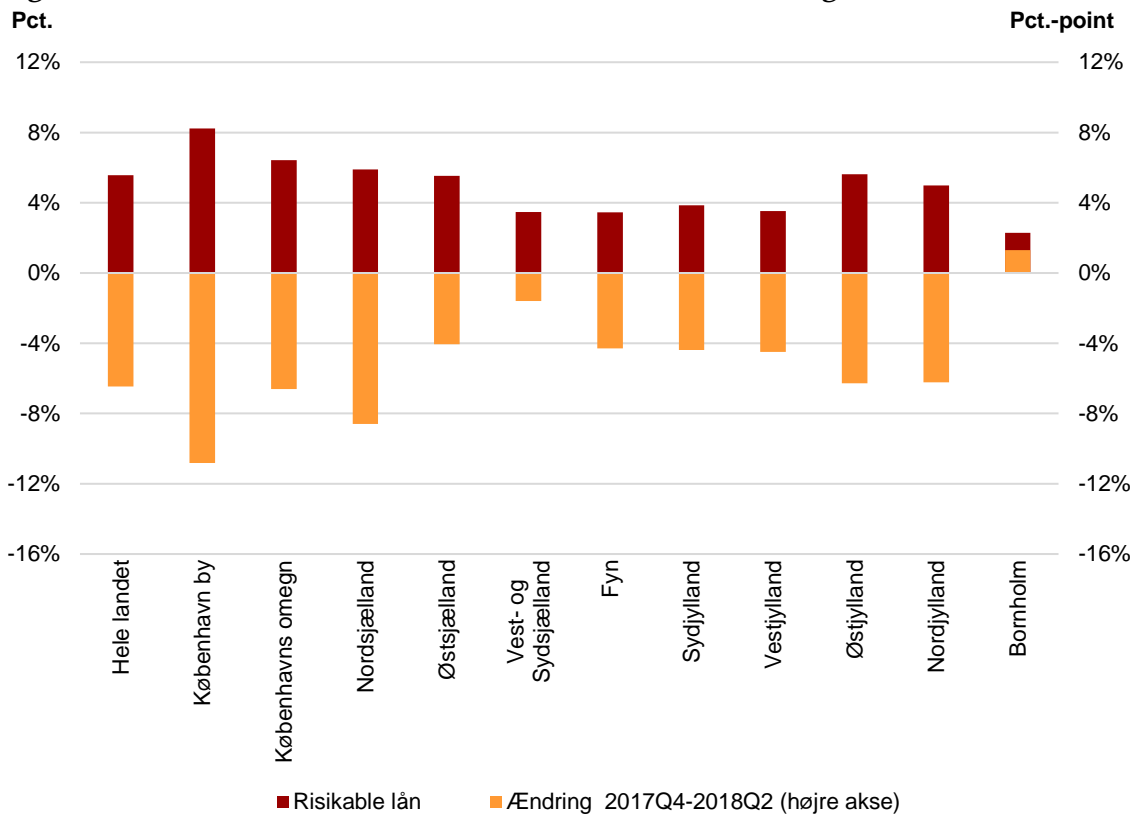
Figur 7: Færre risikable lån

Note: Bruttonyudlån opgøres i henhold til vejledningen om boligudlån for kunder med høj gældsfaktor: <https://www.finanstilsynet.dk/Ansoeg-og-Indberet/Indberetning-for-finansielle-virksomheder/System/KGFS>.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Figur 8: Andelen af risikable lån faldt i alle landsdele undtagen Bornholm

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Knap 60 pct. af det samlede nyudlån til boligformål, svarende til samlet 36,4 mia. kr., blev bevilget i landsdele tæt på København og Aarhus². Andelen var nogenlunde den samme i perioderne fjerde kvartal 2017 og andet kvartal 2018.

Andelen af risikable lån var højere i områderne tæt på København og Aarhus. I andet kvartal 2018 var andelen i København by og København omegn henholdsvis 8,2 pct. og 6,4 pct. mod 5,6 pct. på landsplan. Siden årsskiftet faldt andelen dog i alle landsdele med undtagelse af Bornholm. Det største fald på 11 procentpoint forekom i København by.

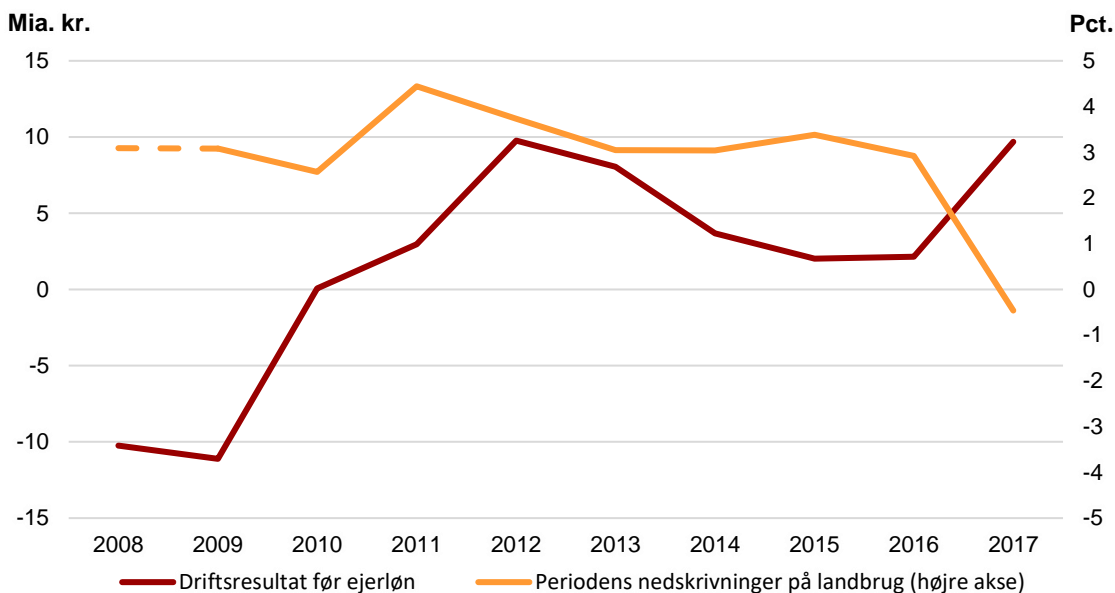
Andelen af risikable lån er faldet siden årsskiftet. Finanstilsynet vil føre en tilsynsmæssig dialog med de institutter, der har den største andel af risikable lån. På den baggrund vil Finanstilsynet vurdere, om de eksisterende overskridelser er begrundet i undtagelserne, eller om de skyldes mangelfuld implementering af reglerne. Finanstilsynet vil håndtere sidstnævnte med tilsynsreaktioner.

² Landsdelene København by, København omegn, Nordsjælland og Østjylland.

5. Tørken i 2018 og dens påvirkning af de danske pengeinstitutter

Danske landbrug har historisk givet anledning til store nedskrivninger, jf. figur 9. Det forventes, at nedskrivningerne i 2018 bliver væsentlige som følge af tørken, men ikke når et historisk højt niveau.

Figur 9: Underskuddet for de danske landbrug har før været stort

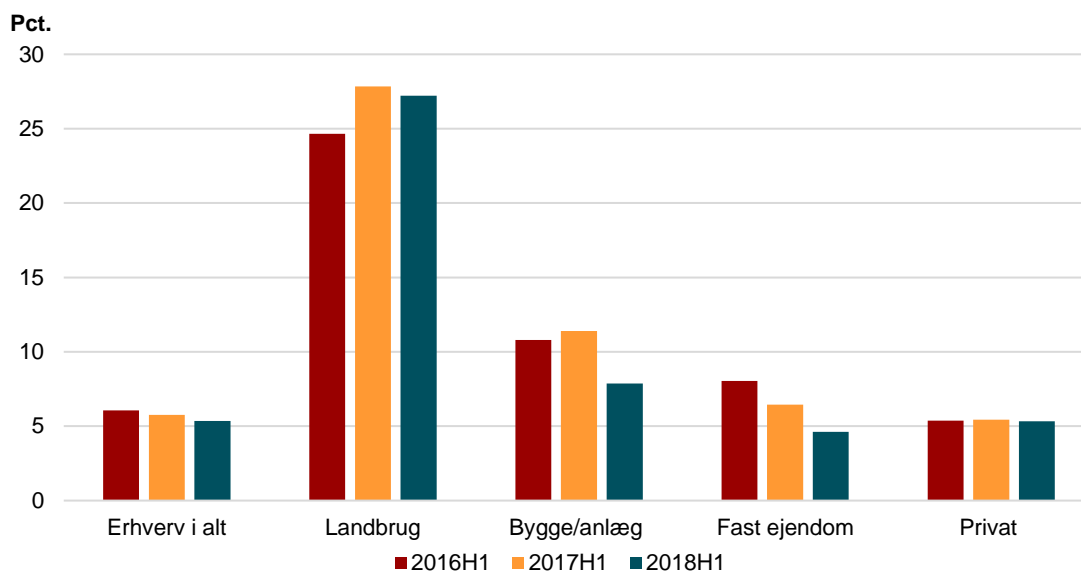

Note: For 2008 og 2009 er der tale om et skøn for periodens nedskrivninger på landbrug beregnet som ændringen i akkumulerede nedskrivninger i året tillagt de konstaterede tab.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Landbruget som branche har de senere år haft en meget høj andel af misligholdte lån (NPL – non-performing loans). Andel af NPL i landbruget er desuden højere end i andre brancher, jf. figur 10.

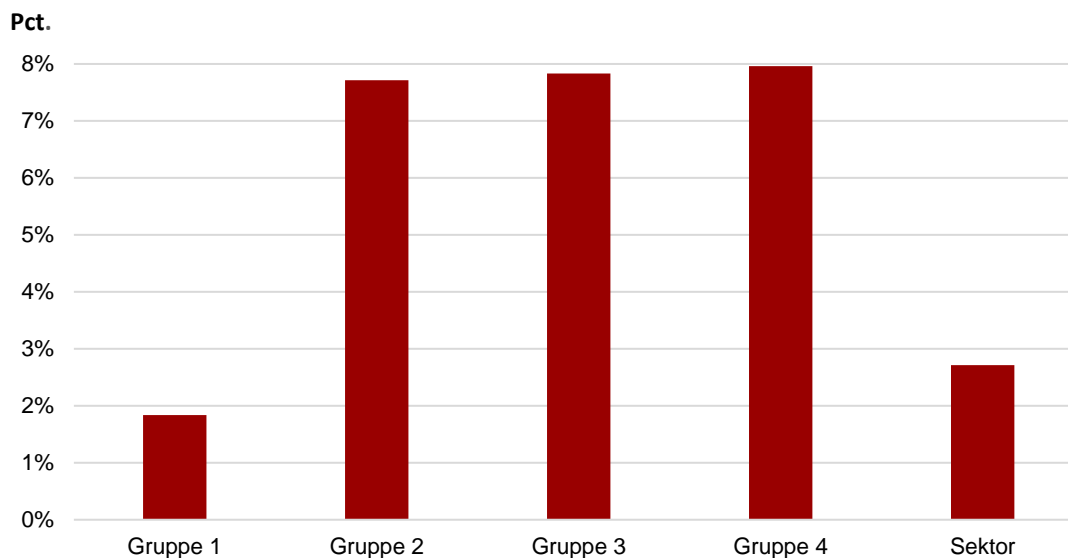
Figur 10: Fortsat høj andel af misligholdte lån (NPL) i landbruget

Note: NPL som andel af det samlede udlån for de danske pengeinstitutter.
 Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Finanstilsynet har foretaget en følsomhedsanalyse på baggrund af indberetninger for 2017, hvor pengeinstitutternes kapitaloverdækning beregnes ved en mernedskrivning på 4,4 pct. af landbrugseksponeringerne. Analysen viser, at langt de fleste danske pengeinstitutter vil kunne håndtere landbrugsnedskrivninger i denne størrelsesorden³.

Figur 11: Andelen af landbrugseksponeringer størst i mindre institutter

Note: Figuren angiver procentdel af eksponeringer mod landbrug, skovbrug og fiskeri i forhold til samlede eksponeringer.
 Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

³ Her er tale om en gennemsnitsbetragtning, hvor alle institutter får samme procentvise nedskrivning på deres landbrugsportefølje. Der vil dog være enkelte institutter, som vil blive hårdere ramt som følge af en svagere landbrugsportefølje end gennemsnittet.

De største institutter havde en relativt begrænset landbrugseksposering i forhold til balancen, jf. figur 11. Deres indtjening var desuden høj, og de forventes derfor ikke at få underskud som følge af tab i landbruget. En større gruppe blandt de små og mellemstore institutter vil ligeledes ikke blive udfordret af mernedskrivninger på landbrugseksposeringer. Det skyldes deres indtjening, relativt høje kapitaloverdækninger og små landbrugsporteføljer i forhold til balancen. Endelig kan en mindre gruppe små og mellemstore institutter med en betydelig landbrugseksposering potentielt blive hårdt ramt på deres indtjening med risiko for underskud.

Overordnet set forventes eventuelle mernedskrivninger som følge af tørken at være håndterbare for de danske pengeinstitutter som helhed.

6. Bilag

Tabel 1: Pengeinstitutternes halvårsregnskaber 2014-2018

						Ændring
Mio. kr.	2014H1	2015H1	2016H1	2017H1	2018H1	2017H1-2018H1
Resultatopgørelse						
Renteindtægter	31.718	27.296	24.279	22.776	23.390	2,7%
Renteudgifter	12.390	7.933	5.920	6.209	6.918	11,4%
Nettorenteindtægter	19.327	19.364	18.359	16.567	16.472	-0,6%
Udbytte af aktier mv	2.191	1.402	794	475	474	-0,1%
Gebyrer og provisionsindtægter	10.997	12.802	11.672	13.466	14.290	6,1%
Afgivne gebyrer og provisionsudgifter	2.705	2.892	2.577	2.727	2.861	4,9%
Nettorente - og gebyrindtægter	29.811	30.676	28.248	27.781	28.375	2,1%
Kursreguleringer	2.160	1.758	455	8.242	4.335	-47,4%
Udgifter til personale og administration	18.766	18.086	18.222	18.853	20.495	8,7%
Af- og nedskrivninger på immaterielle og materielle aktiver	1.417	1.322	1.373	1.447	1.509	4,3%
Nedskrivninger på udlån og tilgodehavender mv.	4.872	2.464	1.376	-329	-467	-41,9%
Resultat af kapitalandele i associerede og tilknyttede virksomheder	3.788	5.134	5.416	5.259	4.673	-11,1%
Resultat før skat	13.861	16.478	14.809	22.381	17.617	-21,3%
Skat	1.372	2.431	2.097	3.739	2.468	-34,0%
Halvårsresultat	12.489	14.046	12.712	18.642	15.149	-18,7%
Balanceposter						
Tilgodehavender hos kreditinstitutter og centralbanker	213.471	262.740	289.185	417.660	352.443	-15,6%
Udlån	1.426.334	1.392.542	1.477.626	1.477.619	1.620.914	9,7%
udlån ex. repo	1.122.760	1.142.388	1.182.986	1.215.391	1.313.798	8,1%
Obligationer	911.112	774.018	699.374	683.433	705.801	3,3%
Aktier	22.517	29.912	26.225	27.330	29.726	8,8%
Kapitalandele i associerede og tilknyttede virksomheder	123.622	127.354	123.627	123.876	115.222	-7,0%
Aktiver tilknyttet puljeordninger	85.246	93.920	96.812	113.613	121.440	6,9%
Andre aktiver	375.834	454.431	517.933	375.123	382.521	2,0%
Aktiver i alt	3.245.515	3.314.515	3.300.828	3.316.133	3.424.951	3,3%
Gæld til kreditinstitutter og centralbanker	510.502	514.030	445.436	361.639	363.255	0,4%
Indlån	1.525.021	1.459.018	1.471.196	1.602.295	1.778.768	11,0%
indlån ex. repo	1.253.380	1.307.742	1.357.298	1.469.043	1.644.058	11,9%
Udstedte obligationer	290.664	362.331	399.907	437.164	370.371	-15,3%
Gæld i alt	2.915.687	2.982.413	2.976.154	2.979.321	3.074.098	3,2%
Efterstillede kapitalindskud	53.755	47.954	45.022	41.059	45.593	11,0%
Egenkapital	264.530	273.627	269.685	285.798	293.959	2,9%
Passiver i alt	3.245.515	3.314.515	3.300.828	3.316.133	3.424.951	3,3%

Note: Tabellen viser kun udvalgte poster. Tallene er baseret på de institutter, der eksisterede i de enkelte år. Nordeas bankforretning er filialiseret pr. 1. januar 2017 og er nu en del af Nordeas finske moderbank. På samme måde er tallene påvirket af andre koncerninterne aktiviteter.

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.

Tabel 2: Nøgletal for pengeinstitutter 1. halvår 2014 – 1. halvår 2018

	2014H1	2015H1	2016H1	2017H1	2018H1
Kapitalprocent	21,1	21,0	22,7	23,5	23,4
Kernekapitalprocent	19,0	19,1	20,3	21,0	20,8
Egentlig kernekapitalprocent	17,4	17,2	18,3	18,9	18,3
Årets egenkapitalforrentning før skat	5,5	6,2	5,5	7,9	6,0
Årets egenkapitalforrentning efter skat	4,9	5,3	4,7	6,6	5,1
Indtjening pr. omkostningskrone	1,5	1,7	1,7	2,1	1,8
Renterisiko	1,0	1,5	1,1	1,4	2,0
Udlån plus nedskrivninger herpå i forhold til indlån	98,0	99,6	103,9	94,8	93,4
Akkumuleret nedskrivningsprocent	4,3	3,8	3,1	2,6	2,5
Årets nedskrivningsprocent	0,3	0,1	0,1	0,0	-0,1
Udlån i forhold til egenkapital	5,4	5,1	5,5	5,2	5,5

Kilde: Indberetninger til Finanstilsynet.